

Українська
ENERGETика
www.ua-energy.org

***Закон про ринок
газу в Україні:
чи відповідає він
європейським правилам***

Київ - 2010

ЗМІСТ

<i>Зобов'язання України перед ЄС щодо реформи ринку газу</i>	<i>3</i>
<i>Історія законотворчої діяльності в сфері реформування ринку газу</i>	<i>6</i>
<i>Відповідність Закону «Про засади функціонування ринку природного газу» європейським принципам</i>	<i>7</i>
<i>"Третій пакет" реформи енергоринку ЄС – наступні завдання для України</i>	<i>13</i>

Зобов'язання України перед ЄС щодо реформи ринку газу

Реформи в енергетиці були і є одним із ключових елементів переговорів між Україною та ЄС. Зобов'язання України наблизити її енергетичний сектор до європейських стандартів містились у кожному стратегічному двосторонньому документі. Україна декларувала, а Європейський Союз підтримував усі кроки для підвищення прозорості енергетичної галузі, лібералізації газового ринку та підвищення рівня енергоефективності.

Підписаний 1 грудня 2005 року *Меморандум між Україною та Європейським Союзом про взаєморозуміння щодо співробітництва* в енергетичній галузі прямо вказував, що до кінця 2006 року наша держава має „докласти зусиль” до створення незалежного органу регулювання енергетики, а також відокремленого та незалежного оператора систем транспортування газу, що відповідатимуть критеріям Директиви 2003/55/ЄС.

Меморандум наголошував на впровадженні ключових елементів *acquis communautaire* з енергетики, доквілля, конкуренції та відновлюваних джерел енергії. У документі міститься посилання на відповідний розділ Договору про Енергетичне Співтовариство. Зокрема, стаття 11 надає перелік *acquis* з енергетики, необхідних до впровадження в національне законодавство для приєднання до Співтовариства:

- Директива 2003/54/ЄС щодо спільних правил внутрішнього ринку електроенергії;
- Директива 2003/55/ЄС щодо спільних правил внутрішнього ринку природного газу;
- Регламент 1228/2003 щодо умов доступу до систем транскордонного обміну електроенергією.

У березні 2009 року зобов'язання України були також зафіксовані у спільній *Брюссельській декларації з модернізації газотранспортної системи*. Уряд України брав на себе відповідальність у здійсненні кількох ключових реформ, в т.ч. у відповідності з Директивою 2003/55/ЄС:

- забезпечення незалежності оператора ГТС, його юридичної і організаційної форми, процедур прийняття рішень та бухгалтерської звітності, підтримка сталого фінансового становища (ст. 7-10, 17 Директиви);
- забезпечення функціонування компанії-оператора ГТС на комерційних засадах (ст. 8-9 Директиви);

- забезпечення формування тарифів з урахуванням потреб в амортизації та інвестицій, прозоре формування та застосування тарифів (згідно Регламенту 1775/2005 щодо умов доступу до систем транспортування природного газу);
- забезпечення доступу третіх сторін до сховищ газу на прозорих комерційних умовах та під контролем регулятора (ст. 19, 25 Директиви);
- забезпечення прозорості та відкритості, рівного та фактичного доступу до фінансової та технічної інформації, контролю за використанням коштів на модернізацію ГТС.

У листопаді 2009 року План дій Україна-ЄС замінив *Порядок денний асоціації Україна-ЄС*, який став основним двостороннім інструментом співпраці. Ним визначено ключові реформи, яким Україна має приділити увагу протягом наступних років задля можливості повною мірою скористатися можливостями інтенсифікованої співпраці та поліпшеного доступу до ринків, що передбачається новою Угодою про асоціацію.

Серед основних напрямів співробітництва в енергетиці значаться наступні:

- швидке приєднання України до Договору про Енергетичне Співтовариство;
- зміцнення спроможності та незалежності Національної комісії регулювання електроенергетики України (НКРЕ), включаючи законодавчі зміни;
- продовження реформи ціноутворення на газ та здійснення заходів щодо забезпечення повної сплати за постачання газу;
- забезпечення набуття чинності Закону України "Про принципи функціонування ринку природного газу", який має відповідати відповідним нормам ЄС (Директива 2003/55/ЄС, Регламент 1775/2005);
- повна імплементація Спільної заяви за результатами Міжнародної інвестиційної конференції з модернізації газотранзитної системи України від 23 березня 2009 року.

Вищезгадані пункти були включені до *Переліку пріоритетів на 2010 рік, прийнятого до 26 січня 2010 року* на першому засіданні Спільного комітету в рамках Порядку денного асоціації Україна-ЄС.

Виконання більшості взятих Україною зобов'язань ЄС готовий підтримати фінансово для якнайшвидшого та ефективнішого впровадження політичних рішень. Нині чинна стратегія допомоги на 2007-2010 роки в рамках Європейського інструменту сусідства й партнерства передбачає спрямування 494 млн. євро на підтримку реформ, в т.ч. енергетики.

Нова Національна індикативна програма на 2011-2013 роки розрахована на 470 млн. євро допомоги та спроектована на підтримку вступу в дію Асоціації Україна-ЄС. В документі прямо вказуються реформи, які очікуються для підвищення прозорості та ефективності газового сектору. Серед індикаторів успіху – впровадження всіх необхідних acquis для вступу до Енергетичного Співтовариства та імплементації Угоди про асоціацію, повна реалізація Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетиці 2005 року, а також повна реалізація Спільної Декларації з модернізації української ГТС 2009 року.

За необхідності ЄС може виступити на підтримку України в міжнародних фінансових інституціях (ЄБРР, ЄІБ, Світовий Банк), які вже висловлювали свою зацікавленість у фінансуванні реформ українського газового ринку, і навіть гарантували свою допомогу у модернізації ГТС.

Історія законотворчої діяльності в сфері реформування ринку газу

Власне, сам Закон був розроблений Мінпаливенерго на виконання доручення Президента України № 1-1/493 від 15 квітня 2002 року, яке в свою чергу посилалося на виконання Плану роботи з адаптації законодавства України до законодавства ЄС в 2002 році.

Пізніше, підготовка Закону відбувалася згідно розпорядження Кабміну № 117 від 22 квітня 2005 року, яким закріплювалося виконання у 2005 році Плану дій Україна-ЄС, та доручення Кабміну № 4421/3/1-09 від 10 лютого 2007 року. Врешті, з'явилося розпорядження уряду № 927 від 5 серпня 2009 року, яким затверджувався плану заходів з реалізації Спільної заяви за результатами міжнародної інвестиційної конференції з модернізації ГТС.

Отже, розробка Закону почалася в уряді А.Кінаха та закінчилася в уряді М.Азарова, який і виступив кінцевим суб'єктом законодавчої ініціативи. Проект Закону неодноразово змінювався, але у підсумку вийшло, що 26 сторінок документу готувалися 8 років.

Для порівняння, весь процес проходження Директиви 2003/55/ЄС від ініціювання до вступу в силу зайняв 2 роки. Можливо, причиною цього є те, що вона доповнила та замінила попередню Директиву 98/30/ЄС, якою було лише створено загальноєвропейський ринок газу. З іншого боку, документ забезпечив лібералізацію та відкриття національних газових ринків країн-членів ЄС, створення єдиного конкурентного ринку газу всередині спільноти. З огляду на специфіку процесу прийняття рішень у ЄС, взаємне узгодження подібної Директиви на багатьох рівнях є надзвичайно складним та тривалим завданням навіть для досвідченої брюссельської бюрократії.

Відповідність Закону «Про засади функціонування ринку природного газу» європейським принципам

Прийнятий Закон «Про засади функціонування ринку природного газу» наближає Україну до правил, за якими працює європейський ринок газу. Закон містить більшість вимог, зафіксованих у Брюссельській декларації, яку Україна та ЄС схвалили у березні 2009 року. Він також відповідає основним засадам, на яких побудована Директива 2003/55/ЄС.

Відповідаючи вимогам Європейського Союзу, документ передбачає розділення компаній за транспортними, розподільними та видобувними функціями, роботу ринку на засадах конкуренції. Функціонування ринку планується забезпечувати на конкурентних засадах, зокрема через проведення аукціонів і бірж, тендерів на постачання газу.

На вимогу Брюссельській декларації, у Законі також передбачено можливість використовувати кошти з розрахунків споживачів природного газу на потреби саме галузі. Для цього передбачається відкриття рахунків зі спеціальним режимом використання у банках, які визначаються окремо Кабінетом Міністрів України. Окремо варто зазначити, що з редакції, яка подавалась прем'єром М. Азаровим, профільний Комітет (ініціатор – нар. депутат М. Мартиненко) вилучив Національний банк України, який мав визначати перелік банків разом із Кабінетом Міністрів.

Також, на практиці деякі механізми функціонування ринку не дозволяють повною мірою запровадити принципи, на яких сьогодні працює європейський ринок.

Різною виглядає пріоритетність цілей в українському та європейському законодавствах. Директиви ЄС зосереджені на пріоритеті захисту споживача (відповідний перелік заходів міститься в Додатку А Директиви 2003/55/ЄС). Натомість український Закон в першу чергу зосереджений на процедурному аспекті державного управління, згадуючи інтереси громадськості більше в контексті сплати за послугу, аніж створення належних умов для комфортного життя.

Умови співпраці з пересічними громадянами у новому Законі є набагато жорсткішими. Відтепер є ціла низка умов, за яких споживачу може бути відключена подача газу – і це не лише невчасна оплата послуги. Причиною припинення постачання газу може бути його відбір понад ліміти, або навіть якщо мережі в будинку визнані аварійними (ст. 21).

На думку експертів *DiXi Group*, *перелік умов відключення газу у деяких випадках не залежать від самого споживача, відповідно, робить його стороною, що може постраждати від неналежного управління газовими мережами чи неефективного моніторингу потреб газу на його території. Така практика не відповідає європейським принципам роботи зі споживачами.*

Багато процесів на ринку газу залишаються залежними від рішення однієї особи – прем'єр-міністра. Відсутність у документі чітких термінів і принципів формування базових розрахунків дозволяють Кабінету Міністрів (у нинішній ситуації – прем'єр-міністру) одноосібно приймати рішення щодо умов роботи кожного окремого учасника ринку. Від рішення уряду залежить, наприклад, період, на який підприємству видається ліцензія, розмір плати та порядок її зарахування до Бюджету. При цьому у кожному окремому випадку рішення приймається індивідуально (п. 5 ст. 6).

На думку експертів DiXi Group, така практика не дозволить створити рівні і прозорі умови конкуренції на газовому ринку, змушуючи інвесторів спочатку йти на особисті домовленості в керівництвом уряду. І навіть отримавши доступ на ринок, інвестор залишатиметься залежним від політичних розкладів у владі – відсутність у Законі періоду, на який видається ліцензія чи умов, за якими вона відбирається, дозволяють уряду забрати її у будь-який момент.

Головним органом регулювання ринку залишається Національна комісія регулювання електроенергетики. Від неї залежить формування цін, тарифів, порядок доступу до енергетичної системи, затвердження алгоритму розподілу коштів.

На думку експертів DiXi Group, об'єднання такої кількості повноважень в одній структурі не сприятиме неупередженості у процесі регулювання ринком. Як свідчить досвід країн Західної та Східної Європи, органи регулювання ринку газу зосереджують за собою в першу чергу функції ліцензування та впливу на формування тарифів. Щодо алгоритму розподілу коштів, до такі органи, як правило мають право розпоряджатись лише їх фіксованою частиною.

З іншого боку, **перелік повноважень НКРЕ у сфері ліцензування, закріплений Законом, є неповним.** Зокрема, європейські норми, викладені у Директиві 2003/55/ЕС (п. 4 ст. 4), звертають увагу також і на перспективи розвитку ринку, тому поширюють недискримінаційний характер ліцензування на спорудження нових об'єктів газової інфраструктури. Директива (зокрема, ст. 22) також покладає на регулятора питання визначення режиму інвестицій при спорудженні нової інфраструктури газового ринку, чого немає в українському Законі про ринок газу. Окрім єдиного маленького положення, яке закріплює за НКРЕ повноваження затверджувати порядок формування інвестпрограм, цілий сегмент інвестиційної діяльності залишений за межами компетенції національного регулятора.

На думку експертів DiXi Group, подібна ситуація, окрім ризиків для інвестиційної діяльності іноземних корпорацій в Україні, негативно впливає на незалежність НКРЕ як національного регулятора.

Оператор системи транспортування газу може проводити дискримінаційну політику з доступу суб'єктів ринку до мереж. Попри ст. 7 Закону, яка зобов'язує газотранспортні, газорозподільні та газодобувні підприємства забезпечити доступ суб'єктів ринку до мереж, цілий перелік додаткових умов дозволяє оператору маніпулювати ними для створення вибіркового доступу до транспортної системи. Наприклад, п. 7. ст. 7 Закону передбачає право компанії-оператора ЄГТСУ відмовити суб'єктам ринку газу в доступі до системи транспортування. Серед причин відмови передбачена відсутність вільної пропускної здатності, яка визначається самим оператором.

На думку експертів DiXi Group, такі положення Закону не наближають, а консервують слабку конкуренцію на ринку газу. Окрім цього, на відміну від ст. 2 Директиви 2003/55/ЕС, в Законі нічого не сказано про та СПГ (скраплений природний газ) як товар, послуги з його скраплення, регазифікації, зберігання, транспортування і постачання. Не згадано також про газ, видобутий з біомаси. З огляду на плани уряду розвивати виробництво біогазу та побудувати термінал з прийому СПГ потужністю 10 млрд. кубометрів на рік, відповідні зміни до Закону були б більш ніж доречними.

Газодобувні підприємства, що належать або контролюються державою, не можуть бути повноцінними учасниками ринку. Новий Закон залишає за ними обов'язок щомісяця продавати весь видобутий газ підприємству, уповноваженому Кабінетом Міністрів за цінами, які визначатиме Національна комісія регулювання електроенергетики для кожного окремого суб'єкта господарювання (ст. 10)

На думку експертів DiXi Group, така залежність газодобувних підприємств від рішень держави не забезпечить об'єктивність і прозорість на ринку газу, оскільки відсутня логіка формування як закупівельних цін на ринку газу, так і тарифів для домашніх господарств.

Газовидобувні підприємства мають більше прав порівняно з транспортними чи розподільними підприємствами. Якщо останні не мають права займатись розподілом і видобутком чи транспортом і видобутком відповідно, то для газовидобувного підприємства такі обмеження не зазначені. Газодобувні підприємства можуть самі формувати ціну на газ, окрім тих, які належать державі (ст. 22), також займатись реалізацією та постачанням газу на ринок.

На думку експертів DiXi Group, нерівномірний розподіл прав на ринку газу послаблює запровадження принципів конкуренції і дозволяє спекулювати на встановленні цін та тарифів. Окрім цього, відкривається можливість

створення "замкнених циклів", коли підприємство, видобувши газ, продаватиме його самому собі.

Відсутній перелік обов'язкової до оприлюднення інформації. У Законі нічого не згадується про оприлюднення фінансової звітності і можливості ознайомитись із нею. У документі лише зазначається, що рекомендації до принципів формування звітів видає Міністерство палива та енергетики.

Закон наділив споживачів лише правом отримання релевантної інформації від постачальників послуг (ст. 12-15, п. 1(2) ст. 19). В його нормах не закріплено ані обов'язку суб'єктів господарювання надавати таку інформацію, ані санкцій за порушення даного права споживача. Проте, з огляду на блокування у Верховній Раді прийняття Закону „Про доступ до публічної інформації”, можна прогнозувати, що ситуація з отриманням суспільно важливих даних від суб'єктів ринку природного газу не покращиться, принаймні у середньостроковій перспективі.

На думку експертів DiXi Group, така закритість інформації перешкоджає прозорості функціонування ринку. Більше того, недоступність базової інформації суперечить п. 4 Брюссельської декларації та не відповідає міжнародним принципам прозорості на енергетичних ринках (зокрема, ініціативі ЕІТІ). Також, ст. 10, 14, п. 2 ст. 16, п. 9 ст. 25 Директиви 2003/55/ЕС визначає конфіденційний характер лише „комерційно чутливої” інформації та захищає гравців ринку від зловживань.

Залишається існування вертикально-інтегрованих підприємств. Новий Закон дозволяє існування газотранспортного або розподільного підприємства як складової вертикально-інтегрованої господарської організації, з вимогою бути юридично та організаційно незалежним від цієї організації.

На думку експертів DiXi Group, цей принцип перешкоджає наближенню ринку газу до європейських стандартів, оскільки суперечить "третьому пакету" законопроектів Єврокомісії про лібералізацію ринку газу. Більше того, навіть якщо юридично всі умови незалежності підприємств у рамках ВІНК будуть виконані, залишатиметься політична лояльність керівництва підприємств до керівників вертикально-інтегрованої структури, як це, наприклад, відбувається сьогодні у рамках НАК "Нафтогаз України".

Ціни для населення залишаються під жорстким державним регулюванням. Вартість газу, за якою гарантовані постачальники повинні продавати його домашнім господарствам, встановлює Національна комісія регулювання енергетики. Окрім цього, пересічні громадяни не матимуть можливості обирати постачальника – це право буде стосуватись лише промислових споживачів.

На думку експертів DiXi Group, така цінова політика не відповідає європейським принципам конкуренції, за яким споживач може сам вибрати

постачальника газу та запропоновану ціну. Разом із тим, розуміючи складність запровадження таких змін, DiXi Group рекомендує внести цей принцип в інші стратегічні документи уряду – зокрема, Енергетичну Стратегію України та план діяльності Кабінету Міністрів України.

Принципи використання газотранспортної системи не захищають її від зовнішнього контролю. Відповідно до нового Закону, оператором ГТС може бути підприємство будь-якої форми власності, в тому числі недержавне. Це відкриває можливості для консорціуму за участю суб'єктів, що представляють інтереси інших держав.

Більше того, окрема стаття Закону (п. 4 ст. 13) дозволяє газотранспортному підприємству, яке здійснює транзит газу через територію України, також претендувати на інші можливості учасника ринку. Йдеться, насамперед, про можливості «Газпрому» чи його дочірніх структур, транспортуючи газ через Україну, одночасно займатись іншими видами енергетичних робіт в Україні, зокрема видобутком.

На думку експертів DiXi Group, така лібералізація у використанні української ГТС може створювати загрози енергетичній безпеці держави і порушувати принцип рівного доступу учасників ринку до мережі. Окрім цього, закладений у Законі принцип суперечить "третьому пакету" законопроектів Єврокомісії, де спеціально зазначено, що жодне підприємство, створене в третій країні, не має права здійснювати контроль над мереженими активами ЄС. Компанії третіх країни можуть інвестувати в мережеві активи, лише отримавши згоду на рівні ЄС і після підписання міжнародної угоди між ЄС та державою заснування відповідного підприємства.

Процес написання та обговорення Закону був закритим для експертного і громадського обговорення. Його було погоджено з частковим врахуванням зауважень Мінекономіки, Держкомпідприємництва та Мінюсту та з відхиленням зауважень МінЖКГ. У пояснювальній записці до проекту Закону Мінпаливенерго зазначило, що документ не потребує проведення консультацій з громадськістю.

Пояснювальна записка твердить, що у документі відсутні процедури, які містять ризики вчинення корупційних правопорушень. Проте навіть поверхневий аналіз документу доводить, що це не так. Окрім вищезгаданих ризиків, зловживання можливі в інших сферах: чого тільки варта непрописана процедура відбору Кабміном банків, уповноважених обслуговувати поточні рахунки зі спеціальним режимом використання (п. 2 ст. 18 Закону). Водночас, у Директиві 2003/55/ЄС неодноразово згадано про ризики її імплементації, надто висока вразливість деяких категорій споживачів, можливість дискримінаційного підходу, диспропорції фінансового та адміністративного навантаження учасників ринку та ін.

На думку експертів DiXi Group, відсутність публічного обговорення Закону зберегла в ньому багато норм, які можуть перешкоджати ефективному втіленню Закону на практиці. Окрім цього, така практика не відповідає європейській традиції публічного обговорення ключових проектів законів, коли розробник зобов'язаний проаналізувати пропозиції та зауваження, висловлені громадськістю.

"Третій пакет" реформ енергоринку ЄС – наступні завдання для України

Важливим фактором розпочатої реформи газового ринку України є те, що 3 березня 2011 року Директиву 2003/55/ЄС замінить нова Директива 2009/73/ЄС, яка вступила в дію ще 3 вересня 2009 року. Відповідно до перехідних положень документу, країни-члени ЄС отримали 1,5-річний термін для адаптації національного законодавства.

Необхідність прийняття нового документу була обумовлена впровадженням Єдиної енергетичної політики ЄС, передбаченого Комюніке Єврокомісії „Енергетична політика для Європи” (5282/2007). Потреба у новій реформі газового ринку була також артикульована у Комюніке ЄК „Перспективи внутрішнього ринку газу та електроенергії” (841/2006) та „Секторальне дослідження ринку газу та електроенергії” (851/2006), в яких було вказано на невідповідність чинних правил ринку поставленим цілям.

Що стосується поставлених амбітних цілей, то йдеться про т.зв. „стратегію 20-20-20” (Комюніке ЄК 772/2008), згідно якої до 2020 року ЄС має:

- скоротити викиди вуглекислого газу в атмосферу на 20% порівняно з 1990 роком;
- довести частку відновлювальних джерел енергії у своєму споживанні до 20%;
- посилити енергетичну ефективність – на 20% менше споживання;
- підвищити частку біопалива у транспортному секторі до 10%.

Саме тому 13 липня 2009 року було схвалено т.зв. Третій законодавчий пакет з реформи енергетичних ринків¹. Пакетом передбачено внесення змін до існуючих директив для забезпечення прозорості енергетичного ринку, справедливого для всіх споживачів, а також більш безпечного, конкурентного та стабільного постачання енергоресурсів до ЄС.

---

¹ Пакет включав у себе наступні пропозиції Єврокомісії:

1. Директива з внесення змін до Директиви 2003/54/ЄС щодо спільних правил внутрішнього ринку електроенергії;
2. Директива з внесення змін до Директиви 2003/55/ЄС щодо спільних правил внутрішнього ринку природного газу;
3. Регламент з внесення змін до Регламенту щодо заснування Агентства з співробітництва регуляторів енергетики (Agency for the Cooperation of Energy Regulators);
4. Регламент з внесення змін до Регламенту (1228/2003) щодо умов доступу до систем транскордонного обміну електроенергією;
5. Регламент з внесення змін до Регламенту (1775/2005) щодо умов доступу до систем транспортування природного газу.

З одного боку, нова Директива приблизно на 70% дублює нині чинну. З іншого, вона вносить цілу низку важливих доповнень, які становлять решту 30%.

Директива 2009/73/ЄС спрямована на створення повноцінно діючого внутрішнього ринку газу ЄС. Як йдеться в преамбулі документу, незабаром відбудеться перехід від єдиної моделі організації ринку газу (встановленої Директивою 2003/55/ЄС) до різних типів структурування ринку.

Центральним пунктом реформи є повне відокремлення вертикально інтегрованих компаній за структурою власності (ownership unbundling), що передбачає відокремлення майнових прав компанії, що займається транспортуванням, від будь-якої діяльності з видобутку та постачання газу. Метою є усунення конфлікту інтересів між газотранспортними, газопостачальними та газовидобувними підприємствами. Згідно ст. 9 Директиви 2009/73/ЄС, перехід ринку газу на повну незалежність операторів систем транспортування має відбутися з 3 липня 2012 року.

Альтернативою подібного відокремлення є створення урядом країни-члена ЄС оператора системи транспортування газу, незалежного від інтересів компаній-видобувачів та –постачальників, поряд з розширенням механізмів регуляторного контролю (п. 9 ст. 9, ст. 14 Директиви). Незалежність оператора є предметом сертифікації урядом країни-члена ЄС разом з дорадчим правом Єврокомісії (ст. 10-11, п. 2 ст. 14). Таким чином, держава сама може визначити модель розвитку ринку: на подальшу лібералізацію (відокремлення власності на систему транспортування від інших видів діяльності) чи на посилення регуляції (різні компанія-оператор та компанія-власник систем транспортування). Роль Єврокомісії зводиться до всебічного контролю імплементації реформ та наданні загальних інструкцій з адаптації законодавства.

Фактично, найбільший блок змін (ст. 17-23 Директиви) цілковито присвячений незалежності оператора систем транспортування газу. Документ підходить до питання з неймовірною деталізацією, яка включає: володіння необхідними ресурсами, економічна стабільність компанії, незалежність кадрів та менеджменту, повноваження Наглядової Ради, юридична підтримка дотримання норм законодавства (compliance programme) та повноваження менеджера з даного напрямку, 10-річне планування розвитку інфраструктури систем транспортування, сприяння інвестиціям та ін.

Іншою важливою складовою Директиви 2009/73/ЄС є забезпечення незалежності операторів систем зберігання газу шляхом їх відокремлення від оператора систем транспортування, а у випадку незалежного оператора – власника систем транспортування (ст. 15). Не менш важливі зміни стосуються подальшого посилення незалежності національних регуляторів (ст. 40-43), розширення обміну ринковою інформацією (ст. 44) та становлення роздрібного ринку (ст. 45).

Примітно, що в якості відповіді на російсько-українські газові війни 2006 та 2009 років ст. 6 Директиви містить норму про забезпечення принципу солідарності між країнами-членами ЄС під час криз у постачанні газу. Двостороннє та регіональне співробітництво має відбуватися на ринкових засадах. Важлива роль відводиться взаємній координації дій регуляторів, в т.ч. через Агентство з співробітництва регуляторів енергетики, створене Регламентом 713/2009 (ст. 7, 42 Директиви). Безпека постачання газу споживачам як пріоритет може передбачати обмеження доступу до систем транспортування компаній-монополістів з третіх країн, диверсифікацію джерел та шляхів постачання газу, розбудову газотранспортних мереж-інтерконекторів між країнами-членами ЄС.